

Özgün Makale

Birinci Dünya Savaşı Propaganda Beyannameleri ve Afişlerinde İyilik ve Kötülük Kavramları¹

The Concepts of Good and Evil on the Posters and Propaganda Declarations of the First World Wars

Servet AVŞAR²

Öz

Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan tüm devletler gerek kendi kamuoylarına gerekse uluslararası kamuoyuna savaşta haklılıklarını anlatabilmek için büyük bir propaganda yarışına girmişlerdir. Bu propaganda yarışında, kitleleri etkileyebilecek her türlü vasıttan istifade etme yoluna gitmişlerdir. Bunların başında propaganda beyannâmeleri ve afişleri gelmektedir. Son derece dikkatli seçilen cümlelerle ve resimlerle desteklenerek bir algıda seçicilik oluşturulmak istenmiştir. Bilgi ve fikirlerin resimler aracılığı ile aktarılmasına gidilmiştir. Burada da iyi ve kötü kavramları her milletin kendi bakış açısı ve çıkarlarına göre değerlendirilmiştir. Bu çalışmada; tarafların kendi haklılıklarını anlatma ve taraftar kazanmada, karşı tarafı nasıl kötü gösterdikleri ve kendilerini nasıl iyi göstermeye çalıştıkları arşiv belgeleri ve propaganda afişleri incelenerek değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Propaganda, Beyannâme, Afiş, İyilik, Kötülük.

Abstract

All the states who fought in the First World War were engaged in a great propaganda race to be able to explain their rightness to their own public and also international public. In this propaganda race, all the states tried to benefit from all the means that could affect the masses. Propaganda declarations and posters were the leading ones among them. It was aimed to create a selective perception by supporting their arguments with extremely carefully chosen sentences and pictures. Information and ideas were transferred through pictures. Here, the concepts of good and evil are evaluated according to the unique perspectives and interests of the nations. In this study, archive documents and propaganda posters are evaluated by examining how the parties tried to villainise the opposite party and to show themselves good in expressing their rightfulness and gaining supporters.

Keywords: First World War, Propaganda, Declaration, Poster, Good, Evil.

¹ Makale başvuru tarihi: 30.03.2020. Makale kabul tarihi: 04.04.2020.

² Dr.

Giriş

Savaş zamanında propaganda ve bilginin birleşimi genellikle engellidir. Savaş bölgesindeki olayları içeren bilgiler, silahlı kuvvetler ve siyasi otoritelerin denetiminde ve kendi çıkarları açısından hangi perspektifi sunmaları isteniyorsa hedef kitlelerin beyinlerinde ön cephede bu bilgi ve algının oluşturulması istenir.

Çünkü savaş sırasında ve muhtemel bir savaş öncesinde düşmanın maneviyatını bozacak her türlü etki ve bilgi, muharip güçlerin kullandığı silahlar kadar etkili olmaktadır. Savaşta serbest bırakılan bilgi, muharip askerî birimler üzerinde olduğu kadar, düşman milletlerin bütünlüğünde ve tek tek kişiler ile askerler üzerinde de tahrip gücüne sahip bir gerçeklik olarak sosyolojik dönüşüme etki etmektedir.³ Sosyolojik birimlerde öğrenilmiş çaresizliğe neden olacak bilgiyi oluşturmak ve bunu kullanarak toplumsal dönüşüme sokmak bilgi sosyolojisinin bir konusu olarak ele alınacaksa, denebilir ki, "psikolojik savunma", "psiko-lojik savaş", "soğuk savaş", "siyasi savaş", "beyaz savaş" kavramları savaş tarihinin birer kavramı olduğu kadar bilgi sosyolojisinin de bir kavramı olacaktır.⁴ İşte bu bakış açısından hareketle Birinci Dünya Savaşı'ndaki propaganda beyannâmeleri ve afişleri incelendiğinde hep bir iyi ve kötü çatışması ve sonuçta iyinin galibiyeti ve başarısı ön plana çıkmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan tüm taraf devletler savaşın başlatılmasındaki ve savaşın yıkıcı etkilerindeki sorumluluğu üzerlerinden atmak istemişlerdir. Bu nedenle, savaş boyunca hazırlanan tüm propaganda beyannâme ve afişlerinde öncelikli olarak bu konuya yer vermişlerdir.

Karşı tarafı hep kötü olarak kendilerini ise zayıf ve mazlum milletlerin haklarını savunmak için mücadele eden iyiler olarak gösteren ifadeler kullanmışlardır. Bunu yaparken de savaş ortamındaki günlük gelişmelerden ve olaylardan yararlanmışlardır. Savaşta düşman aleyhine yapılan bu yöndeki propagandalarla, onun kendilik algısının bozulması amaçlanmıştır.

"İster sivil ister muharip tüm insanların hatta bir millet ile müttefiklerinin "kendilik algısı"nın savaş sırasında nasıl hassasiyetler gösterdiği tarihten ve savaş günlerinden edinilen kitabî ve pratik bilgiler"⁵ tespit edilerek, iyilik ve kötülük kavramları etrafında oluşturulan etkili ve kısa sloganlarla bir silah gibi kullanılmıştır.

İşte bu yönü ile Birinci Dünya Savaşı'nda propaganda, savaşın silaha ek olarak özel bazı bilgileri nasıl ve ne için kullandıkları, soyut gibi görünen devletlerin "savaş-silah", "savaş-bilgi" ve "bilgi-silah" bağlamında nasıl somutlaştıklarının özel bir göstergesidir. Bilginin savaştaki işlevidir. Denebilir ki silaha cepheler bozulurken propaganda ile ordular bozulabilmekte, milletlerin maneviyatı yıkılmakta veya onarılmaktadır.⁶

Bu açıdan bakıldığında savaşta açıklanan görevleriyle birlikte, muharebe alanları ve cephe gerisi belirlenen amaçlar doğrultusunda hedef kitle sayılarak, yanıltma, kışkırtma gibi görevleri üstlenen "harp propagandası" hizmetleri şeklinde değerlendirilmiş ve savaşın temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Propaganda amaçlı imgeleme ve iletilerin; yaygın algı ve tavırları belli bir amaca yönelmekte etkin araçlar olduğu yönünde bir genel görüş oluşmuştur.⁷

3 (Ayan, 1996). Ayan çalışmasının giriş kısmında çaresizlik yartan bilgi ile kendilik algısı üzerinden durduktan sonra savaşta çaresizlik erinimi ve bilgi ilişkisini tezinin II. Dünya Savaşında Japonya-Amerika manevi mücadelesi kısmında ele almaktadır.

4 Bilgi sosyolojisine ilişkin tespit ve vurgulamalar Dursun Ayan'ın "Bilgi ve Savaş: Düşmana İlişkin Bilginin Savaştaki İşlevi" başlıklı sunuş yazısından alınmıştır. Bu yazı şu an yayın aşamasında olan Servet Avşar, *Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Propagandası* adlı çalışmanın ikinci baskısında yer alacaktır. Alıntılar Dursun Ayan'ın rızası dâhilinde yapılmıştır.

5 Dursun Ayan, *Bilgi ve Savaş: Düşmana İlişkin Bilginin Savaştaki İşlevi*.

6 Ayan, (1996).

7 (Sınışa, 2018, s. 297); Genel olarak yapılan tanımlamalarda propagandanın potansiyel rolü "Toplumun düşmanlığını, nefretini düşmana karşı harekete geçirmektir. Savaş propagandalarında sivillerin beynini kontrol etmek amaçları." şeklinde yapılmıştır; (Çabuk, 2018, s. 13); Yine propagandanın temel amaçları ifade edilirken "bir fikir zorlanmazsa kişi ancak, önceden bildiklerine inanabilir. Propaganda şartları değiştirmez, sadece bu şartlar altındaki inançları değiştirebilir. İnsanların inançlarını değiştirmeye zorlayamaz, sadece onları böyle yapmaya ikna edebilir" denmektedir. Bu noktada propagandacının en eski numarası, nefret edilen düşmanın bir obje olarak karakterize edilerek onun canavarlaştırılması ve insanlıktan çıkarılmasıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda da propagandacılar genel olarak düşmana karşı nefreti yaygınlaştırmaya, müttefiklerin dostluklarını korumaya ve tarafsızların iş birliğini kazanmaya çalışmışlardır. Bunu temin etmek için kendilerine seçtikleri en büyük hedef ise düşmanın moralini bozmaktır; (Conserva, 2003, s. 111).

Bütün bu genel değerlendirmelerimiz doğrultusunda Birinci Dünya Savaşı'ndaki propaganda beyannâme ve afişlerini iyilik ve kötülük kavramları açısından incelemek konuya yeni bir bakış açısı getirecektir. Beyannâme ve afişlerde sıklıkla rastladığımız, bu hususları yorumlamadan önce iyi, kötü ve kötülük kavramlarını biraz daha belirgin hâle getirmemiz gerekir. Çünkü kavramları açıklamadan, propaganda beyannâmeleri ve afişlerinde geçen ifadeleri yeterince anlamak mümkün olamaz.

Kant, *Salt Aklın Sınırları İçinde Din adlı yazısının*; "İyi İle Birlikte Kötü İlkesinin Kalıcılığı ya da İnsan Doğasındaki Radikal Kötülük Üzerine" başlıklı bölümde, insandaki kötülük kapasitesinin üç derecesini şöyle belirtmektedir: Birincisi, benimsenen ilkelere uyma söz konusu olduğunda insanın zayıflığı, yani insanın doğasından getirdiği zaaf, ikincisi moral bakımından motive edici ilkelerle, moral olmayan ilkelerin birbirine karıştırılması ve üçüncüsü de kötü ilkeleri benimseme yani kötücülük eğilimi. Kant bu üçüncü eğilimi insan kalbinin kötücülüğü, şerri, habisliği olarak nitelendirmektedir. Bu türden bir kötücülük, kökünden yozlaşmış, bozulmuş bir şeyi, yani radikal anlamda kötücülüğü ifade eder. Gene de bu durumda bile radikal kötü, insanın kendisinin yol açtığı bir durumdur. Kötülük eğiliminin kökleri, insan doğasına uzanmakla birlikte insanın doğası tamamlanmış bir verili doğa olmadığından insan bizzat kendisinin yazarı olduğu bir kötülük hikâyesinin aktörü olarak kötülüğü mümkün kılmaktadır. O hâlde insan kötülük hikâyesinin hem yazarı hem de aktörüdür. Bu durumda doğal eğilimlerinin yönlendiricisi durumundaki insanın kötüyü başka bir kaynaktan aramaması gereklidir (Duva, 2014, s.17).

Peki, kötülüğü ortadan kaldırmak için bu doğal eğilimle nasıl mücadele edebiliriz? Kant'a göre bunun tek yolu özgürlüğü fark etmek ve onu kullanmaktır... Kant'a göre insan, sadece özgürlüğü sayesinde radikal kötülüğün üstesinden gelebilir; özgürlüğün kullanımının önündeki her engel, radikal kötülükler için imkândır (Duva, 2014, ss.17-18).

Bu açıklamalardan hareketle "İyi olan nedir?" sorusu aklımıza gelmektedir. Yine "Bir kuşaktan diğer kuşağa değer bulan, ortadan kalkmaması için çaba sarf edilen, iyi korunan, muhafaza edilen 'iyi'nin felsefi çerçevesine kim karar veriyor?" takiben gelen sorudur. Evet, son derece haklı olan bu sorulara verilecek cevap da bellidir. İyiye bir eylem olarak karar veren otorite onu yapmaya zorlar. Bunun aksi her durum ise kötülüğün oluşmasına zemin hazırlar.

İşte bütün bu açıklamalarımızdan sonra toplum psikolojisini çok iyi bilen tarihçiler, sosyologlar, edebiyatçılar ve siyaset bilimciler gibi pek çok değişik kesimden oluşan propaganda metin yazarları her ülkenin kendi gerçeklerinden, güncel olaylarından ve istihbarat raporlarından istifade ederek beyannâme ve afiş (poster)ler hazırlamış/tasarlamışlardır. Bu beyannâmeler ve posterlerin içini de bahsettiğimiz bu iyi ve kötü kişilerin yazdıkları hikâyelerle doldurmuşlardır. Milyonlarca basılan bu kâğıtları cephe ve cephe gerilerinde dağıtarak kendileri lehine bir ortam oluşturmak istemişlerdir. Böylece insanlara bir tercih hakkı sunulmuştur.

Bu tercihte; ya kendileri ile birlikte iyilik için, barış için, özgürlük için hareket etmeleri ya da kötülükten yana kalarak, kendilerinin, ailelerinin, ülkelerinin ve insanlığın yok oluşuna hizmet edip savaşı sürdürmeleri istenecektir. Her iki durumda da bir iyi ve kötü çarpışması söz konusudur. İşte bu durumda da, Kant'ın bahsetmiş olduğu "insanın kendi iradesi" etkili bir unsur olarak çıkmaktadır.

Savaş propagandalarında bütün çabalar, insanın iradesini etki altına alacak söz ve cümlelerin bulunması için verilmektedir. Savaşın her iki tarafında dason derece başarılı bir yaratıcılık söz konusudur. Ama bir mukayese yapılacak olursa İngilizlerin çok daha yaratıcı ve sürükleyici bir rol üstlendikleri görülmektedir. Aslında, çok fazla incelenecek dokümanı olan propaganda beyannâme ve afişlerindeki iyilik ve kötülük kavramları, mümkün olan en güzel örnekleri ile değerlendirilecektir. Kapsamı biraz daha daraltmak adına, İtilâf devletlerinin hazırlamış oldukları propaganda beyannâme ve afiş (poster)lerden örneklemeler yapılacaktır.

I. Propaganda Beyannâmelerinde İyilik ve Kötülük Kavramının İşlenişi

Savaş süresince yapılan tüm propagandalar, halkın anormal savaş koşullarına uyum sağlaması ve etik ölçütleri ile önceliklerinin savaşın gerekliliklerine uyarlaması amacıyla yapılmıştır. Propagandacılar bu amaca ulaşmak için savaşı popüler kültürün hâlihazırda yerleştirdiği geleneksel görsel şifreleri kullanarak tasvir etmişlerdir (Clark, 2011, ss. 121-123).

Savaşın yönlendiricisi ülkeler, etkili ve iyi planlanmış propagandanın savaş çabasını mantıklı hatta popüler yapabildiği düşüncesi ile yaptıkları propagandalarda bir taraftan kendi halklarının savaşa desteklerini canlı tutmaya çalışırken diğer taraftan da karşı tarafı suçlu ilan ederek kendilerinin haklı olduklarını ispatlama yoluna gitmişlerdir. Böylelikle uluslararası alanda destek kazanmayı hedeflemişlerdir. Propaganda bu şekilde değerlendirildiğinde, dört hedef kitlesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunlar; ilgili ülkenin kendi halkı, dost devletlerin halkları, düşman devletlerin halkları ve tarafsız devletlerin halklarıdır (Çolak, Kaşiyuğun, 2014, s.158; Özsoy, 1998, s. 3).

İşte bu hedeflerle, savaş içinde kamuoyunu kontrol etmek, silahlı kuvvetlerin moralini yükseltmek, düşmanın maneviyatını kırmak, tarafsız ülkelerin tarafsız konumlarını devam ettirmek veya bu devletleri kendi saflarında savaşa dâhil etmek için propaganda faaliyetlerine girişilmiştir.⁸ Bu amaçla düşmanın zulüm ve vahşetlerini gösteren efsaneler söylenmiş, düşman ordularının saflarına uçaklarla beyannâme⁹ ve broşürler atılmıştır¹⁰ “Psikolojik savunma”, “psikolojik savaş”, “soğuk savaş”, “siyasi savaş”, “beyaz savaş” gibi kavramlar, devletlerarası güç ve rekabet mücadelesinde kullanılan araçlar olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Propaganda bu yeni yaklaşımlarla yoğun şekilde uygulanan, planlı etkileme ve yönlendirme hatta yönetme faaliyetlerinin bir parçası hâline gelmiştir. Sonuçta, “topyekûn savaş” anlayışının yarattığı bu tutum ve davranışların, devletlerin güç ve rekabet mücadelesinde zora başvurmadan, rakipleri içindeki hedef kitlelerin düşünce, davranış ve eylemlerini önceden planlanmış hedefler doğrultusunda, yönlendirerek amaç ve çıkarlarını sağlayabilecekleri anlaşılmıştır. Dost, müttefik ve tarafsız ülke kamuoyları üzerinde uygulanacak bu gibi faaliyetlerle dış politikanın destekleneceği, güçlendirileceği kabul edilmiştir (Ökte, 1997, s. 117). Bu düşünceden hareketle; bir tarafıyla propaganda ile dış politika anlayışı ve yaklaşımı, diğer tarafıyla hayal ile gerçeğin el ele verdiği bir propaganda sistemi kurgulanmıştır (Taylor, 1999, s. 6). Çünkü propaganda ya da psikolojik savaş, insanların savaşa karşı tutumlarına karar vermelerini sağlayan şartlar üzerinde bir sahte çevre yaratmaya bağlıdır. Bu nedenden ki savaş propagandası yapanlar için düşmana karşı savaşı başlatma noktasında bir suç yüklemek ve yüksek ahlaki değerlerle bir zemin hazırlamak esastır (Avşar, 2003, s. 93).

Bu görüş doğrultusunda, savaşın yönlendiricisi durumunda olan devletlerden İngiltere ve Almanya amansız bir propaganda yarışı içine girmiştir. Her iki taraf da dünya kamuoyunu olumlu yönde etkilemek istemiştir. Kendilerini iyi, karşı tarafı da kötü göstermek adına büyük bir gayret sarfetmiştir. Bu kapsamda; “verdikleri mücadelenin kendilerinin ve bütün dünyanın iyiliği

⁸ İnsanların duygu ve düşüncelerini tek taraflı olarak etkilemek, onları belli bir yöne kanalizasyon şeklinde tanımlanabilen propagandaya, özellikle savaş zamanı ihtiyaç duyulur. Orduya katılmak için halkın teşviki, maddi-manevi hatta canlarını bile ülkeleri için vermeleri gereği propagandayla vurgulanır. Propaganda ayrıca karşı tarafın savaş azmini kırmak için kullanılır. Barışta veya savaşta neredeyse tüm devletler ve baskı çevreleri tarafsız devletlerin kamuoyunu etkilemek için propagandaya başvurur. Detaylı bilgi için; (Mutlu, 2012, ss. 245).

⁹ Birinci Dünya Savaşı'nda Türk cephelelerinde uygulanan psikolojik harpte kullanılan beyannâmelerin değerlendirmesi için; (Sarısaman, 1999).

¹⁰ (Sanders – Taylor, 1982, pp. 15-16); (Taylor, 1980, pp. 875-898); *İstihbarat-Birinci Kitap*, Ankara, 20 Ağustos, 1928; Milli Emniyet Hizmeti yayınları olarak, Birinci Dünya Savaşı sonrasında, gelişen istihbarat faaliyetleri hakkında ilgilileri bilgilendirmek amacıyla, Osmanlıca olarak basılan kitapçık, tarafımdan günümüz Türkçesine çevrilerek kitaplaştırılmıştır. Şu an basım aşamasında olan kitapçığın propaganda ile ilgili olan “Büyük Savaş'ta Propagandanın Gelişmesi - Tatbik Şekli” kısmı Osmanlıca yazılı olan orijinalinde, s. 78'de yer almaktadır.

için yapıldığını”, “menfaatleri ve iyilikleri açısından kendileri ile birlikte hareket etmeleri”nin gerekliliğini işleyen “ikna edici propaganda ” mücadelesi verilmiştir.¹¹

Birinci Dünya Savaşı’nda propaganda yarışında lider konumda bulunan, İngiliz propaganda teşkilatının temel yaklaşımı şuydu: İngiltere’nin düşmanları mümkün olduğu kadar kötü, İngiltere ve müttefikleri mümkün olduğu kadar iyi gösterilecekti. İngiliz propagandasının boy hedefi Almanlardı, onu hemen ikinci düşman sayılan Türkler izliyordu. Savaş yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Almanya’yla beraber İngiltere’nin karşısındaki, cephede yer almıştı. İngiliz propaganda teşkilatı bir yandan Almanya’ya bir yandan da Türkiye’ye karşı halkı tepkiye sevk edecek, kıskırtacak yayınlar yapmalıydı (Öymen, 2014, s. 125).¹²

Bunun dışında Almanya ile birlikte hareket eden diğer devletler olan Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan’a yönelik olarak, Alman karşıtı kamuoyu oluşturucu bir söylemle propagandalar yapmayı planlamıştır. Planlanan bu propagandaların malzemesinin mümkün olduğunca kaynağında işlenen konulardan seçilmesine özen gösterilmiştir. Değişen olaylar ve koşullara göre yeniden şekillendirmesi ve analizi yapılarak daha geniş ölçüde dağıtımlarına gayret gösterilmiştir (Avşar, 2018, s. 57).

Bu maksatla öncelikli olarak, savaşın başlatılmasındaki sorumluluğun Almanlara ait olduğunu detaylı bir şekilde anlatan beyannâme ve broşürler hazırlanmıştır. Bunlar, hedef ülke insanların anlayacağı sadelikte ve kendi dillerinde hazırlanmıştır. İçeriklerinde ise Almanların savaşı başlatmakla kalmayıp savaş sırasında da büyük insanlık suçu işlediği yönünde ağır ithamlarda bulunulmuş, Almanlar “câni Hun” olarak tanımlanmıştır. Alman İmparatoru II. Wilhelm’den de “muhteris ve mecnun bir canavar” olarak bahsedilmiştir. Özellikle, Alman askerlerinin savaş sırasında Belçika’da insanlık suçu işledikleri, Belçika halkını açlığa mahkûm ettikleri iddia edilmiştir. Hatta Alman karşıtı bu ifadeler biraz daha ileri götürülerek “Dünyada iki kategori vardır: İnsanlar ve Almanlar” denilmiş, Almanlar ağır bir şekilde suçlanmıştır. Bu suçlamalarda “Almanların, ölen askerlerin vücutlarından yağ ve gübre üretmek için bir fabrika kurdukları” gibi ithamlar yer almıştır (Öymen, 2002, ss. 333-334; Avşar, 2003, s. 96).

Temelde; Alman düşmanlığı oluşturmayı hedefleyen, Almanların ağır suçlarla itham edildiği, âdeta canavarlaştırıldığı, bir kötülük makinesi gibi gösterildiği, kendilerini ise tüm bu kötülüklerin karşısında duran, iyilik üzerine hareket eden, üstün bir güç olarak işleyen bir propaganda kurgusu hâkimdir. Hazırlanan kurguda, Osmanlı Devleti’nin yöneticileri de suç ve kötülüğe iştirak eden muhteris insanlar olarak işlenmiştir.

İşte bu maksatla Osmanlı kamuoyunu bilgilendirme ve etkilemeye yönelik olanlardan birisi de Harb-i Azime Dair Bir Hakikat” isimli broşürdür.

“Harb-i Azime Dair Bir Hakikat (Büyük Savaşa İlişkin Bir Gerçek)” ve “Harb-i Azime Dair Bir Hakikat-Kısm-1 Sani (Büyük Savaş’a İlişkin Bir Gerçek-İkinci Bölüm)” adlı propaganda broşüründe, savaşın asıl çıkış sebepleri gösterilmektedir (ATASE, BDH, K: 404, D:189/1592, F:020; K: 3471, D: 95/150, F:6-33); (Sarısaman, 1999, s. 72; Avşar, 2002, ss. 130-140; Avşar, 2003, s. 95; Avşar, 2004, ss. 193-250).

Bu sebepler şöyle özetlenebilir:

Almanya ve müttefiklerinin 40 yıldan beri gizli savaş hazırlıkları yapmaları, ağır top ve benzeri her çeşit savaş araç ve gereçlerinin temini konusunda önemli bir mesafe katetmeleri, bu savaş hazırlıklarını izleyen dönemde yani savaş ilanı ile birlikte, başlangıçta bazı başarılar elde etmeleri, “Belçika”, “Sırbistan” ve “Karadağ” gibi küçük ülkeleri mağdur etmeleri ve onlara karşı

¹¹ Birinci Dünya Savaşı’ndaki yapılan propaganda faaliyetleri hakkında detaylı bilgi için (Avşar, 2002).

¹² Alman ve İngiliz propagandalarının hedefleri açısından bir değerlendirme için (Avşar, 2019, ss. 137-158).

ezici bir üstünlük kurmuş olmaları, Almanya'nın komşusu olan bu küçük ülkelere saldırarak işgal etmesi ve bu devletlerin bağımsızlıklarına son vermesi.

Raporda; bütün bu gelişmeler nedeniyle, İngiltere'nin mağdur durumda olan bu küçük devletlerin bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini korumak için savaşa katıldığı ve savaşın Almanya ve müttefikleri olan ülkelere kasten başlatıldığı, İtilaf Devletlerinin ise savaşa girmeye âdeta mecbur bırakıldıkları, sıklıkla vurgulanır. Almanya ve müttefiklerinin savaşı başlattıktan sonra içine düştükleri sıkıntılardan kurtulabilmek için kendilerine yeni taraftarlar arama yoluna gittikleri, yeni alternatifler aradıkları, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ı savaşa sokmak yolunda planlar hazırlamaya başladıklarının üzerinde durulmaktadır. Almanya ve müttefiklerinin hazırlamış oldukları bu plan doğrultusunda; Osmanlı Devleti'nin halifelik makamının gücünden de yararlanmak suretiyle, Afganistan ve Hindistan'daki Müslümanları ayaklandırarak İngiltere'nin Asya ile olan bağlantısını koparmak amacıyla olduğu ve tarihi süreç içinde, Almanya'nın Osmanlı Devleti aleyhinde yapmış olduğu çalışmalar anlatılmakta ve Türklüğün hayrına hiçbir yararlı faaliyetinin olmadığı, vurgulanmaktadır.¹³

Halifenin ve Müslümanların sadık dostları olduklarını iddia eden Almanların, aslında İslam dinine karşı sürekli bir saygısızlık içinde bulduklarını anlatılmaktadır. İngiliz beyannâmelerinde; Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, İslam'ın koruyuculuğunu yapmak gibi sahte bir kimliğe bürünen Almanya'nın asıl amacının, Halife ve Osmanlı Padişahı V. Mehmet Reşat'a Almanya lehinde cihat ilan ettirmek olduğu örneklerle açıklanmaktadır (Avşar, 2003, ss. 94-96).

Burada daha çok ahlaki kötülük kapsamında değerlendirilen, insan tarafından uygulanan tüm kötülöklere dâhil edilen (Sönmez, 2014, s. 271; Duva, 2014, ss. 18-19) başta Enver Paşa olmak üzere İttihat Terakki yöneticileri, Almanya'nın yanında savaşa girerek halkına büyük bir kötülük yapmakla suçlanmaktadır. Bu kapsama girecek çok sayıda ve çeşitli nitelikteki, farklı temeller üzerinde kurgulanan ve süslü ifadelerle açıklanan bu birey temelli kötülöklere hemen hemen bütün İngiliz propaganda beyannâmelerinde görebiliriz. Bu beyannâmelerin içeriğine baktığımızda; savaşın, Osmanlı Devleti'ne hiçbir faydasının olmadığı aksine Osmanlı halkının savaş nedeniyle açlık ve sefalet içinde yaşamaya itildiği, Almanya'nın ise mevcut durum karşısında seyirci kaldığı hatta çok sayıda Osmanlı çocuğunun bakımsızlık ve açlık sebebiyle öldüğü bir anda bütün yiyecek maddelerinin, -hububat, un, zeytinyağı vb.- Almanlar tarafından vagonlar içerisinde kendi ülkelerine nakledildiği, propaganda broşürlerinde sıklıkla tekrarlanmıştır.

Beyannâmelerde, Almanların, Osmanlı toprakları üzerinde sömürgecilik fikri ile hareket ettikleri ve bu yönde büyük emelleri bulunduğu örneklerle vurgulanmakta, Osmanlı Devleti'nin asıl düşmanlarının, Almanya ve onun destekçisi bulunan İttihat ve Terakki yöneticileri olduğu ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nin savaşa boş yere sokulmasındaki sorumluluğun da İttihat ve Terakki yöneticilerinde olduğu vurgulanır. Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığını devam ettirmesi koşuluyla, toprak bütünlüğüne kefil olduğunun açıklanmasına rağmen, İttihat ve Terakki yönetiminin Almanlarla yapmış oldukları anlaşma neticesinde keyfi olarak devletin savaşın içine itildiği ve ülkeyi bir harabeye çevirdiği anlatılır. Enver ve Talât Paşalara sık sık kötü atıflarda bulunularak İttihat ve Terakki aleyhtarlığını içeren örnekler verilerek, itaat edilmemesi ve itaat edenlerin Allah karşısında asi olacağı ifade edilmektedir. İttihat ve Terakki yöneticilerinin de tıpkı Osmanlı ülkesini sömüren, halkı açlık ve sefaletle mahkûm eden Almanlar gibi ülkeden kovulmaları gerektiği, nedenleri ile anlatılmaktadır.

¹³ Bu raporun dışında, Osmanlı Devleti'nin cihat ilanı üzerine geliştirilmiş olan İngiliz propagandaları için (Avşar, 2001, ss. 53-65).

İngilizlerin, görünüşte İslam dinine ve Müslümanlara karşı duymuş olduğu engin saygı ve sevgiden dolayı, Osmanlı Devleti'ne daima yardımcı olma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir. Bunun ispatı için de Padişah ile kurmuş oldukları dostane ilişkilerden örnekler verilmektedir. Osmanlı padişahı ve halifesi durumunda bulunan Sultan Abdülaziz, Sultan V. Murat ve Sultan Abdülhamit'in makamlarına getirilmelerinden ve indirilerek katledilmelerinden "lanetlenmiş hükümet" olarak nitelenen İttihat ve Terakki yönetimi sorumlu tutulmaktadır. Osmanlı Devleti'nin şimdiki kadar çekmekte olduğu ve bundan sonra da çekeceği sıkıntıların asıl nedeninin, Enver, Talât ve Cemal paşalar olduğu, bunlar ülkeden kovulmadıkları sürece bu sıkıntılardan kurtulamayacağı özellikle vurgulanmaktadır (Avşar, 2003, ss. 96-97).

Beyannâmelerin dışında propaganda amaçlı yayımlanan dergi ve gazetelerde de aynı nitelikli haberlere yer verilmiştir. İngiliz savaş propagandasının stratejisi gereği, bilgi kaynakları savaş sansürünün izin verdiği kadarını yazabilen yayınlardı. Bunlardan bazıları, Dışişleri, Savaş ve Koloni Bakanlıkları, Haber alma Örgütü gibi kurumlarla bağlantılı olarak savaştan önce de propaganda amacıyla yayımlanmış dergilerdi. Bunların yayın kadroları akademisyen ve uzmanlardan oluştuğu için basit birer propaganda yayını görüntüsü vermiyorlardı. Yazıları bilimsel nitelik taşıyor, gereğinde eleştiriden kaçınmıyor, ama İngiliz çıkarlarıyla üstünlüğünü satır aralarında akıllı bir şekilde vurgulamaktan geri kalmıyorlardı. Bunları okuyan propagandacı kadrolar, düşmanlarıyla ikna edici tartışmalara rahatlıkla girebilirlerdi. Esasen, bu yayınların amacı da haber toplama ve yayma kadrolarını bilgilendirmektir. Bu yayınlarda 1914 Kasımı ile 1916 Nisanı arasında Türkler hakkında hep "iyi Türk" imajı işlenmiştir. İttihat ve Terakki yönetimine eleştiriler yöneltilmekle birlikte, genel olarak Türklerle karşı saygılı bir propaganda kampanyası yürütülmüştür. İngiliz devlet adamları, komutanları, subayları ve iş adamları büyük bir yoğunluk ve ısrarla, bölgedeki en büyük düşman sayılan Türklerle karşı büyük övgüler yapmışlardır. Böylelikle halkla yöneticiler arasında kopukluk olmasını sağlamak istemişlerdir.

Türk'ü aşğıulamakta onlarca yıldardan beri yarış içinde olan Batılılar ve İngilizlerdeki bu değışmeyi, savaşın getirdiği bazı zorunluluklara bağlamak mümkündür. Başta Enver Paşa olmak üzere, Almanlarla işbirliğini sağlayan İttihatçılara saldırılar eksik olmamıştır. Cihat ilanını, Şeyhülislam'dan, Almanların aldığı ve İslam tarihinde Hristiyanlarla birlikte ilan edilmiş "ilk kutsal savaş fetvası olduğu" vurgulanmıştır. Fakat bunlar sınırlı bir yer tutmuştur. "Gerçek Türk" vurgusuna özen gösterilerek Türk halkı, köylüsü, eri ve subayı övgülere boğuluyordu. Hepsini birleştiresek şöyle bir tanımlamaya ulaşırız:

"Türk, iyiliksever ve dürüsttür, yakıştıran kötülükler yanlış anlatmanın sonucudur; hakkın da kullanılan "konuşmaya layık olmayan insan" deyimi yanlıştır. Balkanlar ve Orta Doğu'nun gerçek centilmenidir; şövalye niteliği taşıyan bir mertliğe sahiptir; temiz savaşır, esirlere insanca davranırlar. Türkler vahşet yapmaz, esirlere ve yerli halka kötülük yapan varsa bunlar Osmanlı ordusundaki Almanlar, Araplar, Kürtler, Çerkezlerdir. Türk çok iyi ve şerefli bir savaşçıdır." (Koloğlu, 2004, ss. 52-54). Bütün bunlar savaş alanlarından seçilen örneklemelerle anlatılmıştır.

Bu durum Şerif Hüseyin'in isyanına kadar devam etmiştir. Şerif Hüseyin'in isyanı ile birlikte artık bu söylem değıştirilerek tüm propaganda yazılarında Türklerle açık bir saldırı dönemine geçilmiştir. Bundan sonraki beyannâmelerde Osmanlı Devlet yöneticileri daha açıktan hedef alınarak Arap milliyetçiliği temelli bir propaganda yapılacaktır. Türkler ve yönetici durumundaki kişilerin çeşitli olaylarla ilişkilendirilerek kötülenmesi sıklıkla görülecektir.

II. Propaganda Afişlerinde İyilik ve Kötülük Kavramının İşlenişi

Bilgi savaşlarının gelişimi ve yerel nüfusa yöneltilmiş propagandanın rolünün yükselmesi, Birinci Dünya Savaşı'nda ulus-devletlerde afiş teknolojisinde ve diğer propaganda malzemelerinde

hızlı bir ilerlemeye yol açmıştır. Bütün savaşan devletler; kendi haklılıkları duyurmak, iç kamuoylarını bilgilendirmek ve hedeflerini gerçekleştirmek için son derece sanatsal ve bir o kadar da anlamlı mesajlar içeren propaganda afişleri basmıştır.

Bu propaganda afişleri Japon Dışişleri Bakanlığı'nca toplanarak koleksiyon hâline getirilmiş ve Tokyo Üniversitesi tarafından 2006 yılında kitap olarak basılmıştır. Kitapta yer alan 661 adet propaganda afişi ülkelere göre gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Bizim incelememizde de bu kitapta yer alan afişlerden, “iyilik” ve “kötülük” kavramları açısından seçtiğimiz örneklerin, İngilizce çevirileri ve değerlendirmesi yapılacaktır.

Buradaki posterlerin genel başlıkları ve içerdikleri mesajlar şu şekilde sıralanabilir:

- Tasarrufa teşvik etme, insanların gıdaları tasarruflu kullanmalarına öncülük etme, yardım gruplarına yardım etmeye teşvik ve öncülük etme,
- Çalışma hayatına kadınların katkı sağlaması,
- Hayatını kaybetmişlerin hatırına saygı ve yardım,
- Avrupa ülkelerine “ORASI” diye idealize ederek sempati uyandırmak, düşmana “HUN” gibi aşağılayıcı terimlerle seslenmek sıklıkla görülmektedir. Bunların haricinde;
- Bildirgeler ve kamu duyuruları,
- Orduya alım duyuruları,
- Fabrikalara alım duyuruları,
- Kızılhaç için hemşire alımları ve Kızılhaç için yardım sıklıkla görülür.

Bütün bu başlıklar altında; savaşın getirmiş olduğu ve getirebileceği tüm kötülüklerden korunmak için neler yapmaları gerektiği, iyi bir vatandaş olarak orduya nasıl destek olabilecekleri, savaşta kendilerini korumak için savaşan ve canlarını feda eden kahraman askerlerine karşı nasıl bir iyilik yapabilecekleri örnekleri ile öğütlenmektedir. Bu afişleri ülkelere göre sınıflandırarak değerlendirmemiz gerekirse;

İlk grupta yer alan, İngiliz ve İngiliz Hindistanı propaganda afişleridir. Bunların çoğu asker alımıyla ilgilidir. O zamanlar İngiliz Hindistanı olan yerde koloninin yerel dillerinde asker alımı için afişler tasarlanmıştır. Bu afişlerde de çoğunlukla, düşman olarak niteledikleri Almanların kötülüklerinden kurtulmak için, savaş sertifikası almaları, orduya katılmaları ve kendileri ile birlikte savaşmaları istenmektedir.

Bu türden en sık rastlananları savaş tasarruf sertifikası almaya ve orduya bu şekilde destek vermelerini öğütleyen afişlerdir. Bunlarda çok kısa tek cümlelik, emir cümleleri olduğu gibi neden alması gerektiğini açıklayanlara da rastlanmaktadır. Örneğin;

“Çocukların için savaş tasarruf sertifikaları satın al ve onlar sana teşekkürler edebilecek kadar yaşayabilsinler” (Yoshimi, 2006, s. 204, Afiş no: 588).

Yine bu afişlerde sıklıkla işlenen bir diğer konu da “orduya katılım”dır. Orduya katılmayı öğütleyen İngiliz propaganda afişlerinde, Almanlara karşı İngiliz Ordusuna katılarak görevlerini yerine getirmeleri istenir. Örneğin; “Bir sebebin mi var veya sadece bir mazeret mi- orduya katılmamak için. Şimdi!” (Yoshimi, 2006, s. 204, Afiş no: 589), yine aynı konuda bir başka afişte ise;

“Belçika’yı Hatırla

Bugün Orduya Katıl” diyerek, Alman askerlerinin savaş sırasında Belçika’da insanlık suçu işledikleri, Belçika halkını açlığa mahkûm ettikleri hatırlatılmak istenmiş ve böyle bir kötülükle karşılaşmamaları için orduya katılma önerisi yapılmıştır (Yoshimi, 2006, s. 205, Afiş no: 591) .

İkinci grupta ise, Fransız afişleri yer almaktadır. Bunlarda, genelde bir sanatsallık hâkimdir. Bu muhteşem çalışmaların örnekleri, hâlâ Paris Metrosunda görülebilir. Fransız ordu alımı posterlerinde ise kahramanlık duygularından tamamen uzaklaşmıştır. Bu posterlerde, koloni manzaraları ve aile ilişkileri gösterilmektedir.

Çizilen resimlerin altına “savaşın getirdiği kötülükleri” anlatan süslü ifadelerden oluşan sloganlar yazılmıştır. Örneğin, 633 ve 653 no.lu posterlerde, yüksek bir sanatsallık ve ifade tarzı bulunmaktadır. Bu tasarımlar, “Barış dolu, günlük yaşam süren ailelerin, aniden başlayan savaşla birlikte, hayatları olumsuz bir şekilde etkilenmiştir... Hepsi rahatsız edilmiştir.” gibi ifadeler içermiştir.

Savaşın getirdiği yıkıcı etkilerini ve körülüklerini anlatmak için, anne ve babalarını kaybeden çocuklara dikkat çeken “YETİMLER GÜNÜ” başlıklı harika tarsımlar yapılmıştır. Hemen hepsi elle çizilmiş olan bu tasarımlar, başka ülkede olmayan bir sadeliğe ve bir o kadar da yüksek bir sanat değerine sahiptir.

Örneğin; “CEZAYİR KUMPANYASI” başlıklı olan propaganda afişinde şu bilgilere yer verilmiştir:

“62.500.00 Franklık sermayeli, tam tecrübeli Anonim Şirket.

İrtibat Bürosu: 50, Rue D’Anjou, Paris

Kaydolmak zaferle dönüşümü çabuklaştırmaktadır.” (Yoshimi, 2006, s. 221, Afiş no: 633).

633. COMPAGNIE ALGÉRIENNE

アルジェリア会社

分類: 募債 制作国: フランス 使用言語: フランス語

クライアント: Compagnie Algérienne 制作者: Lucien Jonas

版式: 描画石版 使用色: 6色(黄・赤・薄赤・藍・墨・グレー)

サイズ: 1094mm × 791mm

テキスト: Compagnie Algérienne. / Société Anonyme au Capital de 62.500.000 Francs entièrement versés. / Siège Social: 50, Rue d'Anjou, Paris. / Souscrire, c'est hâter son retour avec la Victoire.

Afiş No. 633: Cezayir Kumpanyası.

653. JOURNÉE NATIONALE DES ORPHELINS-GUERRE 1914-15-16

1914-15-16年戦災孤児のための全国大会

分類: 戦時協力 制作国: フランス 使用言語: フランス語

制作者: Bernard Naudin

版式: 描画石版 使用色: 2色(赤・墨) サイズ: 1111mm × 793mm

テキスト: Journée Nationale des Orphelins _ Guerre 1914-15-16- /

Petits Français et petites Françaises, pour les enfants dont les papas ne sont plus, donnez ce que vous pouvez, donnez un peu de votre joie, donnez un peu de votre bien-être et beaucoup de votre âme! Les Orphelins de la guerre sont vos petits frères et vos petites sœurs / Ne les oubliez pas / Les Dons et Souscriptions doivent être adressés au Siège Social du Comité: 33 Rue Bonaparte, VI.

Afiş No. 653: Ulusal Yetimler Günü (1914 - 15 - 16 Savaşının Yetimleri)

Yine Fransız afişlerinden “SAVAŞ YETİMLERİ MİLLÎ BÜROSU” başlıklı bir afişte ise şu ifadelere yer verilmiştir:

“SAVAŞ YETİMLERİ MİLLÎ BÜROSU
FRANSA CUMHURİYET 14 Temmuz 1918
Temmuz 1917 tarihli kanun
Fransızlar!

Senatonun Temsilciler Odası'nın tam oyla kabul ettiği 27 Temmuz 1917 tarihli kanun bir eşitlik, özgürlük, karşılıklı saygı ve sosyal dayanışma yasasıdır. Bu ruhla çıkartılmıştır. Bir hürriyet yasasıdır. Milletimiz savaş yetimlerini evlat edinerek ne onların annelerinin yerini almak istiyor ne de onların doğal vasileri olmak. Bu kanun evlat edinenlerin, çocukların gerçek velilerinin hiçbir haklarına ortak olmaları anlamına gelmez. Bu sadece gerçek velilerin KORUMALARINA bir destek sağlar.” (Yoshimi, 2006, s. 228, Afiş no: 647) .

Yine aynı konuda başka bir Fransız propaganda afişinde ise;

“ULUSAL YETİMLER GÜNÜ (1914 – 15 – 16 Savaşının Yetimleri)

Babası olmayan çocuklar, küçük Fransızlar için ne verebilirseniz verin, onlara biraz neşenizden, iyiliğinizden ve dostluğunuzdan verin! Savaş yetimleri sizin küçük kardeşlerinizdir. Onları unutmayın!

Bağış ve Teberrular Siege Social Du Comite'ye yapılır.

33, Rue Bonaparte, Paris VI” (Yoshimi, 2006, s. 230, Afiş no: 653).

Yine başka bir Fransız afişinde ise;

“Neden barış yalnızca haklının zaferi üzerine kurulabilir?

Almanya zorla kabul ettirilmedikçe taahhütlerine saygı göstermiyor. En güçlü olduğuna inanarak, anlaşma hükümlerini çiğniyor, suç işliyor.

Uluslararası anlaşmanın birinci maddesi:

Belçika'nın tarafsızlığı. Lüksemburg'un tarafsızlığı. Brest-Litowsk'a riayet etme. (Rusya sınırından Fransa sınırına kadar asker sevkıyatının men edilmiş olması) Bu görkemli antlaşma 1831 yılında imzalandı. 1839'da doğrulandı.” (Yoshimi, 2006, s. 231, Afiş no: 657)

Üçüncü grupta ise, İtalyanca ve Lehçe'de (Polonya Dili) ile hazırlanmış propaganda afişleri bulunmaktadır. Muhtemelen bunlar da Amerika'daki İtalyanca ve Lehçekonuşan göçmenlere hitap etmektedirler. Çok az sayıda oldukları için bir fikir sahibi olmak mümkün olmuyor.” (Yoshimi, 2006, s. 235).

Dördüncü grupta ise Amerikan propaganda afişleri yer almaktadır. Bu afişlerde, hem görsellik hem de verilen sosyal içerikli bilgi mesajları çok üst seviyededir. Afişlerin genelinde, Almanya düşman olarak nitelendirilmekte ve savaşta yaşanan tüm kötülüklerin kaynağı olarak gösterilmektedir.

Ülkesini seven her Amerikan vatandaşının da bu kurallara uyması gerektiği sade bir anlatımla verilmektedir. Bu anlatımlarda gerek Amerika'ya sadakat, gerekse barışa ulaşma yolunda, insanlığa yapılacak iyiliklerin, kendilerinin yapacağı fedakârlık ve tasarruftan geçeceği özellikle vurgulanmaktadır. İnsanlar tasarrufa ve yardım etmeye teşvik edilmekte ve iyiliğin en güzel örnekleri sergilenmektedir.

Kitapta pek çok örneği bulunan propaganda afişlerinden, en çarpıcı olanlarını ve etki analizleri en yüksek olanlarını değerlendirdiğimizde bu durum bütün açıklığı ile görülebilir. Örneğin; Birleşik Devletler Gıda İdaresi tarafından hazırlanan ve “Niçin daha az et ve buğday ekmeği yememiz gereklidir?” başlıklı posterde, işlenen mesajlarla tamamen bir sorumluluk ve iyilik bilinci oluşturulmak istenmiştir. Posterde şu ifadelere yer verilmiştir:

“Niçin daha az et ve buğday ekmeği yememiz gereklidir?”

Bizim askerlerimizin, gemicilerimizin ve müttefiklerimizin arkasında durmanızı ve onlara en çok gıdayı en az yer kaplayacak şekilde göndermenizi istiyor. Amerika’daki her erkek, kadın ve çocuk, daha az buğday, inek eti, yağ ve şeker yiyerek ve daha fazla taşınamayan gıdalardan yiyerek israf etmeyerek yardımcı olabilir.

Gıda durumu nedir?

İngiltere, Scotland (İskoçya), İrlanda, Fransa, İtalya ve Belçika savaşıyorlar, onlar çiftlikte değiller. Dolayısıyla, gıda üretimleri ziyadesiyle düşüktür. Savaştan önce yeterince gıdaları yoktu. Aradaki fark, Amerika, Kanada, Hindistan ve Avustralya tarafından gönderiliyordu. Fark şimdi hiç olmadığı kadar fazla ve aynı zamanda etraftaki ülkelerden de gıda gelmiyor. Dolayısıyla, bizim müttefiklerimiz Kuzey Amerika’ya daha önce hiç olmadıkları kadar muhtaç ve bağımlı durumdadılar. Bugün onlar, bizim aynı düşmana karşı yapılan büyük bir savaşta yoldaşlarımızdır. Bugün, savaşma işini onlar yapıyor ve bizim savaşımızda ölme işini üstleniyorlar. Fransa, İngiltere, Belçika, İtalya ve Rusya ile beraber çok yakında bizim 1 milyon cesur askerimiz savaşacaklar. Milyonlarca Amerikalı Okyanus’un diğer tarafına gidip de düşmanla yüzyüze savaşamaz. Ama onlar savaşçıların (askerlerin) savaşmasına yardımcı olabilirler.

Niçin daha az buğday ekmeği yememiz gereklidir?

Fransa, İtalya, İngiltere ve Belçika şimdi şu an ekmeklerinin %60’ını ithal etmek zorundalar. Ama geçen sene %40 alabildiler. Amerika bu ihtiyacın geri kalan kısmını karşılamalı. Onların hayatta kalabileceği kadarını onlara gönderebilmek için buğday ihracatımızı 88 milyon kileden, 320 milyon kileye çıkarmamız gerek. Şimdi onlara mısır gönderemeyiz. Çünkü onların mısırı ezecek ekipmanı yok. Onlara mısır yemeği gönderemeyiz. Çünkü yolda bozulur. Yulaf, çavdar, arpa ve buna benzer şeyleri onlara göndermemiz onların bir faydasına olmaz. Onları buğdayla karıştırmadığımız sürece bir faydası olmaz.

ONLARA DAHA FAZLA BUĞDAY GÖNDERMEK ZORUNDAYIZ VE BUNU YAPMAK İÇİN DAHA AZ BUĞDAY EKMEĞİ YEMELİYİZ.

Niçin daha az et yemeliyiz?

Saman yeminin az olması ve askerleri, Fransa, İngiltere, İtalya ve Belçika savaşçılarını doyurmak için artmış olan et ihtiyacı, savaş öncesi duruma göre 33 milyon baş hayvan eksiktir. Onların sürüleri hâlâ azalmaktadır. Biz her ne kadar onlara savaştan öncesine göre üç kat daha fazla et göndersek de onların sürüleri azalmaya devam ediyor. Bu sene onlara daha önce hiç göndermediğimiz kadar daha çok et göndermek zorundayız.

Niçin daha az yağ yemeliyiz?

Yenilecek yağların esas kaynağı süt ürünleridir. Biz bunlardan savaştan öncesine göre daha fazlasını üretemiyoruz. Fakat geçen sene Müttefiklere üç kat daha fazla yağ gönderdik ve 10 kat daha fazla pastörize süt gönderdik. Çünkü onların süt inekleri hâlâ azalıyor ve biz onlara hem de daha fazla yağ ve pastörize süt göndermek zorundayız. Bu sene onların domuzları azalıyor. Onların domuzları azaldığı için daha fazla domuz yağı göndermek zorundayız.

Niçin daha az şeker yemeliyiz?

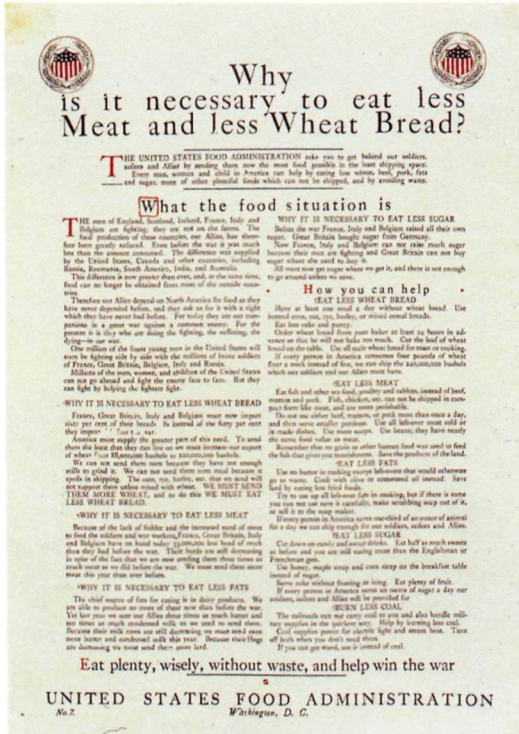
Fransa, İtalya, Belçika savaştan önce kendi şekerlerini kendileri üretiyorlardı. İngiltere Almanya’dan alıyordu. Şimdi Fransa, İtalya ve Belçika fazla şeker üretmiyor. Çünkü onların erkekleri savaşıyor ve İngiltere şekeri eski aldığı yerden alamıyor. Şimdi hepsi şekeri bizim aldığımız yerden almak zorundalar. Siz tasarruf etmediğiniz sürece etrafta fazla şeker yok.

Nasıl yardımcı olabilirsin?

-Daha az buğday ekmeği yiin:

En az bir öğünü ekme yemeden geçirin.

Afiş No. 265: Niçin Daha Az Et ve Buğday Ekmeği Yememiz Gereklidir?

265. WHY IS IT NECESSARY TO EAT LESS MEAT AND LESS WHEAT BREAD?

なぜ肉と小麦パンを食べ控える必要があるのか?

分類：節約/増産（食料・物資） 制作国：アメリカ 使用言語：英語
クライアント：U.S. Food Administration

版式：活版 使用色：2色（赤・墨） サイズ：740mm × 529mm

テキスト：Why is it necessary to eat less meat and less wheat bread? /

The United States Food Administration asks you to get behind our soldiers, sailors and allies by sending them now the most food possible in the least shipping space. Every man, woman and child in America can help by eating less wheat, beef, pork, fats and sugar, more of other plentiful foods which can not be shipped, and by avoiding waste. / What the Food Situation Is / The men of England, Scotland, Ireland, France, Italy and Belgium are fighting; they are not on the farms. [...]

What the food situation is

THE men of England, Scotland, Ireland, France, Italy and Belgium are fighting; they are not on the farms. The food production of these countries, our Allies, has therefore been greatly reduced. Even before that war it was much less than the amount consumed. The difference was supplied by the United States, Canada, and other countries, including Russia, Romania, South America, India, and Australia. The difference is now greater than ever, and in the same time, food can no longer be obtained from most of the outside countries.

Therefore our Allies depend on North America for food as they have never depended before, and they ask us for it with a right which they have never had before. For today they are our companions in a great war against a common enemy. For the purpose it is they who are doing the fighting, the suffering, the dying - we are not.

The millions of the least young men in the United States will soon be fighting side by side with the millions of their allies of France, Great Britain, Belgium, Italy, and Russia. Millions of the men, women, and children of the United States can no go ahead and fight the enemy line to win - but they can fight by helping the fighters fight.

WHY IT IS NECESSARY TO EAT LESS WHEAT BREAD
France, Great Britain, Italy and Belgium must now import very few of their breads. In instead of the flour they get most they import - just a part.

America must supply the greater part of the need. To send them the least that they can live on we must increase our export of wheat - our Wheat Bread - to Americans.

We can send them more because they have not enough wheat to grind at. We can send them more, and because it costs less to ship. The corn, rice, barley, etc. that we send will not require them to eat wheat bread. **WE MUST SEND THEM MORE WHEAT, and so do this WE MUST EAT LESS WHEAT BREAD.**

WHY IT IS NECESSARY TO EAT LESS MEAT
Because of the lack of fodder and the increased need of meat to feed the soldiers and sea men, France, Great Britain, Italy and Belgium have on hand but a few months' stock of meat which they had before the war. Their herds will be diminishing in spite of the fact that we are now sending them more meat as much as we can in the few weeks. We must send them more meat this year than ever before.

WHY IT IS NECESSARY TO EAT LESS FATS
The chief source of fat for cooking is in butter production. We are able to produce no more of that now than before the war. Yet last year we sent our Allies about three to four times as much condensed milk, so we need to send them. Because their milk cows are still producing no more milk we need more butter and condensed milk this year. Because our flags are still flying we must send them more butter.

Eat plenty, wisely, without waste, and help win the war

UNITED STATES FOOD ADMINISTRATION

No. 2 Washington, D. C.

WHY IT IS NECESSARY TO EAT LESS SUGAR

Before the war France, Italy and Belgium raised all their own sugar. Great Britain brought sugar from Germany.

Now France, Italy and Belgium can get very much sugar because their men are fighting and Great Britain can not get sugar from the land she used to buy it.

All must now get sugar where we get it, and there is not enough to go around unless we save.

How you can help
EAT LESS WHEAT BREAD
There is less corn used in flour without wheat bread. The ground corn, oat, rye, barley, or mixed cereal breads.

Use less cake and pastry.
Order wheat bread from your baker at least 24 hours in advance so that he will not have to rush. Cut the loaf of wheat bread on the table. Use all soft wheat bread for meat or cooking.

If every person in America consumes four pounds of wheat flour a week instead of five, we can ship the additional bushels which our soldiers and our Allies most need.

EAT LESS MEAT
Eat fish and other sea food, poultry and rabbits, instead of beef, mutton and pork. Fish, chicken, etc. can be shipped in compact form like tins, and are more palatable.

To eat one cubic foot, mutton, or pork more than once a day, will cost you the price of a cow. Use all leftover meat well as in make dishes. Use more soup. Use less, they have nearly

Remember that no grain or other human food was used in feed for fish that give you codfish. Avoid the portion of the head.

EAT LESS FATS
Use no butter in cooking except butter that would otherwise go to waste. Cook with olive oil condensed oil instead. Save

fat by using less fried foods.
Try to use up all leftover fat in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Use honey, maple syrup and corn syrup on the breakfast table instead of sugar.

Save cake without frosting or icing. Eat plenty of fruit.

Frozen grease in America saves a quantity of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

EAT LESS MEAT
If every person in America saves an ounce of sugar a day our soldiers, sailors and Allies will be grateful for.

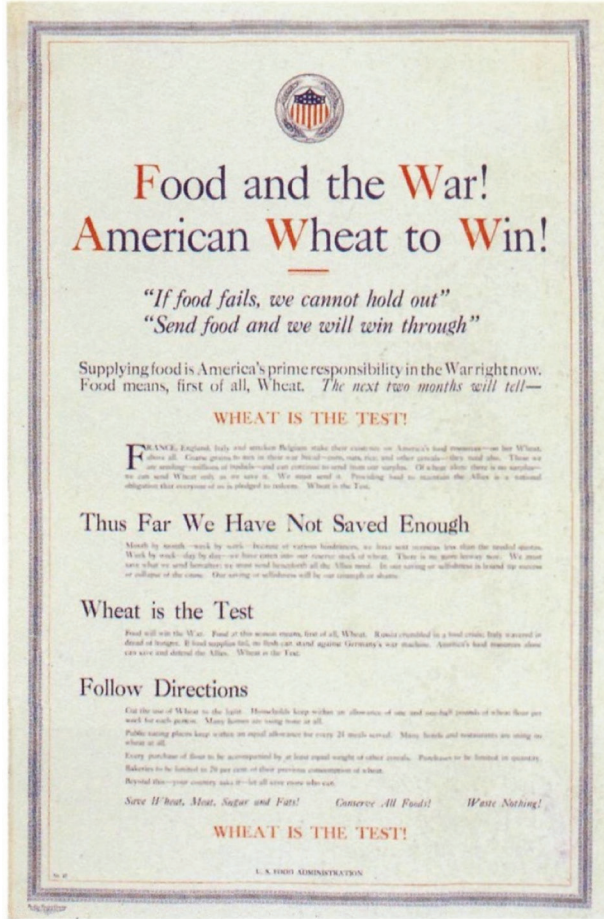
EAT LESS FATS
The soldiers in the quietest way. Help by leaving less oil.

Use less butter in cooking, but if there is some left use it in the way make:
Frozen grease in America saves a quantity of animal fat a day we can ship enough for our soldiers, sailors and Allies.

EAT LESS CEREALS
Cut down on candy and sweet drinks. Eat half as much sweet as before and use oil with more than the English or Frenchman use.

Daha az şeker yişin:

Şeker yemekten tatlı içecekler içmekten kaçının. Normalde yediğinizin yarısı kadar yişin ve bilin ki İngilizlerden ve Fransızlardan daha fazla yiyorsunuz. Kahvaltı masasında şeker yerine bal yişin, mape şurubu ve mısır şurubu yişin. Kekin üstüne donmuş şeker kaplama olarak yemeyin. Keki onsuz yişin. Çok fazla meyve yişin. Eğer Amerika'daki her insan bir günde 1 ons şeker tasarruf ederse bizim askerlerimiz, denizcilerimiz ve müttefiklerimiz gerekli olan şekere kavuşabilecekler.

266. FOOD AND THE WAR!

食料と戦争!

分類: 節約/増産 (食料・物資) 制作国: アメリカ 使用言語: 英語

クライアント: U.S. Food Administration

印刷所: The Carey Printing Company New York

版式: 活版 使用色: 2色 (赤・青) サイズ: 746mm × 506mm

テキスト: Food and the War! / American wheat to win! / "If food fails, we cannot hold out." / "Send food and we will win through." / Suppling food is America's prime responsibility in the war right now. Food means, first of all, wheat. The next two months will tell- / Wheat is the test! / France, England, Italy and striken Belgium stake their [...]

Afiş No. 265: Niçin Daha Az Et ve Buğday Ekmeği Yememiz Gereklidir?

Daha az kömür yakın:

Demir yolları hem size kömür taşıyıp hem de ordu malzemelerini hızlı taşıyamaz. Daha az kömür yakarak yardımcı olun. Kömür elektrik ışığı ve buhar ısısı için gereklidir. İkisine de ihtiyacınız olmadığı zaman kapatın. Eğer istiyorsanız kömür yerine odun kullanın.

Bol bol yişin, akıllıca yişin, israf etmeden ve savaşın kazanılmasına yardımcı olun.

Birleşmiş Devletler Gıda İdaresi, Washington D.C." (Yoshimi, 2006, s.115, Afiş no: 265).

Görüldüğü üzere, tamamen Amerikan halkını savaşta yapması gereken işler konusunda bilinçlendirmeye yönelik bir propaganda afişi tasarlanmıştır. Hem halk savaşdaki durum açısından bilgilendirilmekte hem de Almanlara karşı müttefiklerinin ve askerlerinin arkasında tasarruf ederek durmaları, daha az tüketimde bulunmaları önerilmektedir. Yardım ve tasarrufun ne derecede önemli bir konu olduğu, insanlığın barışa kavuşması adına yapacakları bu iyiliklerin, Almanların yenilgisiyle sonuçlanmasına neden olacağı, dolayısı ile hâlihazırda yaşanan tüm sıkıntı ve kötülüklerin biteceği mesajı verilmektedir.

Yine bu konuya ilişkin başka bir propaganda afişinde ise şu ifadelere yer verilmiştir:

“Gıda ve Savaş.

Kazanmak için Amerikan Buğdayı

Eğer yemek yetmezse dayanamayız. Yemek gönder ve kazanalım. Savaşta Amerika'nın ilk öncelikli zorunluluğu gıda göndermektir. Yemek, ilk başta buğday demektir. Önümüzdeki iki ay anlatacak ki bizim sınavımız buğdaydır...

Ama şu ana kadar yeterince tasarruf etmedik...

Sınav buğdaydır. Savaşı gıda kazanacak. Bu mevsimde gıda buğday demektir. Rusya gıda krizi ile sarsıldı. İtalya açlık tehlikesi ile karşı karşıya kaldı. Eğer gıda tedarik edilmezse bu işi başaramazsak, hiçbir canlı Almanya'nın savaş makinesi karşısında duramayacaktır. Sadece Amerika'nın gıda kaynakları Müttefikleri kurtarmaya yeter. Sınav buğdaydır. Talimatları takip edin. Evde buğday tüketimini durdurun. Evlerde bir insan bir haftada bir buçuk pauntun (1 paunt=454 gr.) dayanabilir. Birçok ev zaten hiç kullanmıyor. Birçok otel ve restoran da şu an buğday kullanmıyor... Buğdayı, eti, şekeri ve yağı tasarruf edin. Bütün gıdaları konserve yapın. Hiçbirşeyi ziyan etmeyin. Buğday testtir.”

Bu afişte de Almanya'ya karşı savaşta Amerikan halkı gıda kaynaklarını dikkatli kullanarak savaşta kendileri ile birlikte mücadele eden müttefiklerine göndererek savaşın kazanılmasında yardımcı olmaları mesajı verilmektedir. Yapacakları bu iyiliğin ve gösterecekleri sorumlu davranışın, Amerika ve müttefikleri adına ne kadar önemli olduğu vurgusu yapılmaktadır (Yoshimi, 2006, s. 115, Afiş no: 266).

Yine aynı kapsamda başka bir örnek propaganda afişinde ise şu bilgilere yer verilmiştir:

“Ülkemize hizmet etmek için Birleşik Devletler Gıda İdaresi'ne katıldık. Birleşik Devletler Gıda İdaresi'nin kontrol ettiği ürünler; Elma (kurutulmuş), fasulye (kurutulmuş ve konserve), inek eti(taze, konserve), ekme, yağ, peynir, pişirme yağı, mısır (konserve), mısır yemeği, mısır yağı, mısır şurubu, pamuk çekirdeği yağı, yumurta, taze ve donmuş balık, un, meyve (taze meyve), hominy, domuz yağı, süt (pastörize ve toz hâlinde), molasses, mutton (taze ve konserve), yulaf yemeği ve yuvarlanmış yulaf, olco margarin, şeftali (kuru), fıstık yağı, bezelye (kuru ve konserve), domuz (taze ve konserve), tavuk eti, erik, kuru üzüm, pirinç, somon (konserve) sardalya, nişasta, mısır, şeker, şurup, domates (konserve), taze sebze. Biz yemin ederiz ki müşterilerimize bu gıdaları üzerlerine makul bir fiyat kâr koyduktan sonra, mümkün olabilecek en ucuz fiyata satmaya çalışacağız.

Birleşik Devletler Gıda İdaresi Üyesi”

Görüldüğü üzere, bu posterde de savaşta cephe gerisinde yaşayan halkın ve cephedeki askerlerin rahatça ve bol miktarda gıdaya ulaşabilmeleri adına yapılan kontroller anlatılmakta ve halk bu konuda bilinçlendirilmektedir. Ayrıca gıda fiyatlarının makul olan seviyede tutulması önerisi yapılmaktadır. Sorumlu ve iyi bir vatandaş olmanın güzel bir örneği verilmektedir. Böylelikle hem fırsatçılık yapılmaması hem de üretilen tüm ürünlerin nasıl korunması ve pazarlanması konusu vurgulanmaktadır. Gıdanın çok önemli olduğu bir dönemde mümkün olduğunca gıdaları uzun süre kullanılabilirliği ve tasarruf yapılması için gerekli olan hususlarda gösterilmektedir (Yoshimi, 2006, s.116, Afiş no: 270).

Yine başka bir propaganda afişinde ise şu bilgilere yer verilmiştir:

“Onlar her şeyi veriyorlar, sen onlara buğday gönderecek misin?

Birleşik Devletler Gıda İdaresi” .

271. THEY ARE GIVING ALL

兵士たちはすべてを捧げているのだ

分類：物資供出 制作国：アメリカ 使用言語：英語 発行年：1918年

クライアント：U.S. Food Administration 制作者：Harvey Dun

印刷所：The W.F. Powers Co. Litho., N.Y.

版式：描画石版 使用色：6色（黄・赤・濃青・オレンジ・緑・濃緑）

サイズ：915mm × 1416mm

テキスト：They are giving all. / Will you send them wheat? / U.S. Food Administration

Afiş No. 271: Onlar Her Şeyi Veriyorlar, Sen Onlara Buğday Gönderecek misin?

Kısa ve net bir sloganla, savaşta kendilerinin rahat ve tam anlamıyla özgür bir şekilde yaşamalarını sağlamak için mücadele eden askerlerin her şeylerini, canlarını bile verdikleri belirtilecek buna karşılık buğday gönderecek misin diye sorularak cephe gerisindeki halkın askere desteği istenmektedir. Yapacakları fedakârlığın ve iyiliğin sonucuna dikkat çekilmek istenmektedir (Yoshimi, 2006, s.117, Afiş no: 271).

Yine başka bir propaganda afişinde ise şu bilgilere yer verilmiştir:

“Gıda kıtlık ve korkuyu yen,

Amerika çile çekenlerin umudu, bütün yanlış yapanların belası

Birleşik Devletler Gıda İdaresi”.

Bu afişteki savaşta korkunun yenilmesi için verilen slogan çok nettir. Gıdanın tasarrufu ve Amerika'nın güçlülüğü belirtilmektedir. Amerika'nın savaştan dolayı rahatsızlık yaşayan, kötüluğe uğrayan, çile çeken devletlerin ve insanların umudu olduğu, yanlış yapanların (Almanların) belası olduğu vurgusu yapılmaktadır (Yoshimi, 2006, s. 117, Afiş no: 272).

Amerika'da Kamu İdaresi Organları, bu uzun bilgilendirici ve sorumluluk bilinci oluşturmayı hedefleyen propaganda afişlerinin dışında çok kısa tasarımlı afişler de üretmişlerdir. Gelişmiş bir teknoloji ve üstün bir zekâ ürünü olan bu tasarımlarda, savaştaki bütün aktiviteleri; çok kısa sloganlarla, insanların aklında kalacak, gözünü yakalayacak, sempatisini kazanacak nitelikteki görsel semboller ve kahramanlık resimleri ile süsleyerek propaganda afişlerini zenginleştirmişlerdir (Yoshimi, 2006, s. 28).

Bu amaçla hazırlanan ordu ve donanmaya katılım sağlamak için hazırlanmış çok güzel propaganda afişleri de bulunmaktadır. Örneğin; “Dünyaya tekrar başlaması için yardımcı ol başlıklı” posterde şu ifadeler yer verilmiştir: “Dünyaya tekrar başlaması için yardımcı ol. Birleşik Devletler Donanması’nda dünyanın tekrar başlaması için yardımcı ol” (Yoshimi, 2006, s. 87, Afiş no: 161). Yine aynı konuda Birleşik Devletler Donanma Asker Alım İstasyonu tarafından hazırlanmış olan başka bir afişte şu ifadeler yer almaktadır: “Donanmanın sana ihtiyacı var. Amerikan Tarihini okuma, yaz” (Yoshimi, 2006, s. 88, Afiş no: 162).

Yine bu konuda, Birleşik Devletler Donanma Asker Alım İstasyonu tarafından hazırlanan bir başka afişte şu ifadeler yer verilmektedir: “Donanmaya katıl” ifadeleri ile birlikte tasarlanan propaganda afişinde haç ve eli kılıçlı bir din adamı bulunmaktadır. Ayrıca bir kız resmi var - bayan özgürlük. Yine resimde yer alan din adamının önündeki iki tahtada ki bunlardan uzun tahtada: Barbarizm, kısa tahtada ise; kölelik ifadeleri bulunmaktadır. Yine bu propaganda afişinde Teodor Roosevelt’in şu ifadelerine yer verilmiştir; “Amerikalılar Sam Amca ile beraber. Hürriyet için zorba yönetime karşı durun” (Yoshimi, 2006, s. 95, Afiş no: 185).

Son derece modern bir tasarımla hazırlanan bu afişte Amerikan gençlerine, inançları ve kutsal sayılan değerler için barbarlığa ve köleliğe karşı durabilmek adına donanmaya katılmaları çağrısı yapılmaktadır. Dinî sembol ve değerlerden de istifade edilerek onlara iyi bir vatandaş olmaları ve ülkelerine karşı vazifelerini donanmaya katılarak yapmaları istenmektedir. Ayrıca özgür yaşamak için zorba yönetimlere (Almanya’ya) karşı mücadele etmeleri istenmektedir.

Hatırla: Senin çalışman özgürlük için olan bu savaşta önemli bir unsurdur. Karada ve denizde bizim askerlerimiz ve denizcilerimiz savaşı kazanmak için senin işini yapmana bel bağlamıştır.” (Yoshimi, 2006, s. 94, Afiş no: 188). Donanma Departmanı tarafından tasarlanan bu afişten de anlaşılacağı üzere donanmaya bağlı fabrikalarda çalışan tüm işçilerden tam bir vatansızlıkla işlerini mükemmel bir şekilde yapmaları istenmektedir. Ancak işlerinde iyi oldukları ve tam bir bağlılıkla vatandaşlık görevlerini yerine getirdikleri sürece, düşmana karşı karada ve denizde yürütülen savaşın kazanılabileceği belirtilmektedir. Sorumluluk bilinci ve iyi vatandaş olmanın gereklilikleri hatırlatılmaktadır.

Birleşik Devletler Donanma Asker Alım İstasyonu tarafından hazırlanan bir başka afişte şu ifadeler yer verilmektedir: “Savaşta en önde koşan, demokrasinin öncü kolu Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri Kolorduları- Şimdi katıl ve cesaretini ölç. Gerçek savaşçılarla, gerçek savaş” (Yoshimi, 2006, s. 97, Afiş no: 196). Bu kısa ve öz anlatımlı güzel hazırlanmış propaganda afişi ile demokrasi adına verilen savaşta en önde yer alan ve mücadele eden deniz kuvvetlerine katılım önerilmektedir. Böylece savaşın başlatılmasındaki ve sürdürülmesinde rolü olan, mazlum ve güçsüz devletlerinin özgürlüğüne göz diken düşmana karşı cesurca karşı durmanın önemi vurgulanmaktadır. Normal şartlarda savaşın ve adam öldürmenin kötülüğü üzerinde durulurken burada demokrasi adına yürütülen bu savaşta deniz kuvvetlerine katılarak düşmana karşı savaş önerilmektedir.

Yine bu konuda, Birleşik Devletler Donanma Asker Alım İstasyonu tarafından hazırlanan bir başka afişte şu ifadeler yer verilmektedir: “Bunu Deniz Piyadelerine Anlat!” başlığı altında son derecede sinirlenmiş bir sivil vatandaş resmedilmiştir. Bu sivil vatandaşın ayaklarının önünde

yere atılmış gazeteler ve yere fırlatılmış fötrü bulunmaktadır. O kadar sinirlenmiştir ki karşısındaki ile dövülecek gibi bir pozisyon alarak ceketini çıkartmaktadır... Önde duran gazetede ise ‘Hunlar, kadın ve çocukları öldürüyor’ yazısı bulunmaktadır (Yoshimi, 2006, s. 99, Afiş no: 205). Düşmanların savunmasız bir şekilde bulunan kadın ve çocukları öldürdükleri vurgulanarak düşmanın kötü yüzü önplana çıkarılmakta ve bu nedenle onlara karşı savaşmak için Deniz Piyadelerine katılmaları önerilmektedir.

Yine farklı bir propaganda afişinde şu ifadeler yer verilmektedir: “ Öğretmenlere: Şu satırlardaki derslere yoğunluk verin. Bizim ordumuzda savaşın benim ve senin için. Onun şahsi olarak korunduğunu ve üstüne düşen görevi yapacağı arzusuyla evlerine dönmelerini sağlayın ve aşağı sınıflarda bayrak hikâyesini okuma egzersizi olarak verin okusunlar. Yukarı sınıflarda gramer ve diksiyon, selamlama ve ünlü yazarlardan seçme alıntılar. Yemininizin içine toplumumuzun ismini sokun. Eğer onlar, bir koruma grubu kurmuşlarsa o da seremoninin bir parçası olsun. Yeminlerini tutmak için ne yaptıklarını onlara sorun. Lee’nin mesajına ağırlık verin. Onun emirlerine Fransa’nın ormanlarında düşmanların uyguladığı davranışları mukayese edin. ‘Bu bizim ülkemiz’ sözünü kullanın ve ‘Bizi korumak için orduya ihtiyacımız var’ cümlesini bilgilerde kullanın. Hepsini hattatlık, yazma, İngilizce, tarih ve coğrafya dersleriyle bir uyum içinde birleştirin ve ilişkilendirin. Vatansızlık hakkında veya Amerikalılaşmak hakkında daha fazla bilgi için şu adrese başvurun”.

Bu afişin alt kısmında ise belirtilen adrese yer verilmektedir. Görüldüğü üzere vatansızlık duygularının kazandırılmasında ve Amerikan ordusunun desteklenmesi için öğretmenlere de görevler verilmektedir. Öğretmenlere her fırsattan istifade ederek vatan, ordu ve vatansızlık konularının işlenmesi önerilmektedir. Ülkesini yürekten seven, ordusuna her zaman güçlü bir destek veren, gerçek Amerikalı vatandaşların oluşturulması için ellerinden gelen tüm gayreti gösterilmeleri istenmektedir (Yoshimi, 2006,s. 139, Afiş no: 356).

Birbirinden güzel Amerikan propaganda afişlerinde hep bilinçli, iyi bir yurttaş olma ile millet olmanın önemi, güçlü bir devlet olmanın zorunluluğu, vatan ve bayrak sevgisi her fırsatta öğretilmek istenmektedir.

İyi ve kötü kavramlarının işlendiği ve halkın bilinçlendirilmesi için tasarlanmış, Amerikan afişlerinden verebileceğimiz son bir örnek; “Bizi Koruyacak Bir Orduya İhtiyacımız Var” başlıklı afiştir. İçeriği açısından vatan ve bayrak sevgisinin zirveye ulaştığı bu afişte şu ifadeler yer verilmektedir: “Bizi koruyacak bir orduya ihtiyacımız var. Resimdeki çocuklarımız bayrak taşırlar. Amerikan bayrağı bizim bayrağımızdır. Onun ismi ‘yıldızlar ve çizgilerdir’. Onun diğer ismi ‘baki şeref’dir. Biz ona pullarla (yıldızlarla) süslenmiş levha deriz. İngiliz bayrağına ‘birleştiren Jack’ denir. Fransız bayrağına ‘üç renkli’ denir. Üç renk demektir. Bütün bu bayrakların renkleri: Kırmızı, beyaz ve mavidir. Belçika bayrağı siyah, turuncu ve kırmızıdır. İtalyan bayrağı, kırmızı, beyaz ve yeşildir.

Birçok yurtta birçok bayrak vardır. Her renk tonunda bayrak vardır. Ama bizim büyük kırmızı-beyaz-mavi bayrağımız gibisi yoktur. Yıldızlar ve çizgileri her zaman sevmeliyiz ve yurdumuza ve sevgili baki bayrağımıza- kırmızı-beyaz ve mavi- vefalı olmalıyız. Biz biliriz ki ulusal savunma için hazırlıklı olmadan emniyet diye bir şey yoktur.

Onun için biz evrensel ordu eğitimini erkenden ulusal bir yasa hâline getirmeyi uygun görüyoruz. Anayasal devlete saldıran her organizasyonu kınıyoruz. Bu gibi organizasyonlar, sadakatsiz, bencil, çıkar düşkünü ve davamızı baltalayan organizasyonlardır. Bizi güçsüzleştirmeye çalışırlar ve düşmanımıza yaltaklık ederler”.

Bu propaganda afişine, George Washington’dan yapılan bir alıntı ile şu şekilde devam edilmiştir: ‘Savaşı çıkaran güçlerden; hiçbir adalet duygusu, barışa olan arzu ve kalp güzelliği bek-

lenemez. Şu bir gerçektir ki hiçbir büyük millet, zırlı bir güç ile onu korumadan devamlı bir devlet kuramaz'. Bizim ülkemiz, bizim düşüncelerimizi hak eden bir ülkedir. O bizim şefkatimizi, emeğimizi ve hayatlarımızı hak eder. Ne kadar muhteşem bir ülkedir ki, ne kadar halkın cumhuriyetidir ki, herkes kraldır.

Bu ülke içindeki her evladına siyah veya beyaz, zengin ya da yoksul olsa da yükselmesini ister. Böyle bir cumhuriyet bizim için bilincimizin hediyesini hak etmez mi? Siyah veya beyaz her insanın Birleşik Devletler Anayasası ile korunduğu güne kadar bu ülkeye sadık, hizmetimizi ve desteğimizi vermeye devam edelim.

Yemin: Ben... in vatandaşım. Ben onun toprağına zarar verecek hiçbir şey yapmayacağım. Havasını kirletmeyeceğim veya onun çocuklarını, benim kardeşlerimi ve kız kardeşlerimi aşağılayacak hiçbir şey yapmayacağım. Onu güzel yapmaya çalışacağım. Onun vatandaşlarını sağlıklı ve mutlu etmeye çalışacağım ki, bu benim için ve ileri de çocuklarım için arzu edilen bir vatan olsun" (Yoshimi, 2006, s. 140, Afiş no: 357).

Beşinci grupta ise Kanada tarafından hazırlanan propaganda afişleri yer almaktadır. Bu afişlerde de benzer anlamda güzel tasarımlara rastlanmaktadır. Sertifika ve fon almayı öğütleyen çokça afişe rastlanmaktadır. Örneğin "Belçika köleliğinin bedelini ödeyebilmek zorundadır. Kanadalılar bizi Belçikalıların kademinden koruyan adamlara ve ailelerine bunun karşılığını vermek zorundadır. Kanada Vatansız Fonuna şimdi abone olun" (Yoshimi, 2006, s. 179, Afiş no: 509). Kanada afişlerinde, toplumsal hayatın içinde kadınların belirgin konumlarından istifade etmek isteyenlerine de rastlanmaktadır. Örneğin;

"KANADA'NIN KADINLARINA!

1. Almanların Belçika'da neler yaptıklarını okudunuz. Bizim ülkemizi işgal ederlerse neler yapabileceklerini düşündünüz mü?

357. WE NEED AN ARMY TO PROTECT US

我々には自分たちを護ってくれる軍隊が必要だ

分類：戦意昂揚 制作国：アメリカ 使用言語：英語

クライアント：The National Security League

版式：凸版・写真製版 使用色：1色(黒) サイズ：591mm × 417mm

テキスト：Belgian Children Flag Bearers / The Boys in the picture carry flags. / The American flag is our flag. / It is called "The Stars and Stripes." / Its other name is "Old Glory." / We call it "The Star-Spangled Banner." / The British flag is called "The Tri-Color." [...]

Afiş No. 357: Bizi Korumak Bir Orduya İhtiyacımız Var.

2. Evinizin ve çocuklarınızın emniyetinin şu anda erkeklerden çok size bağlı olduğunun farkında mısınız?

3. Sizin ağzınızdan çıkacak bir tek yüreklendirici sözcüğünün bir savaşçının daha Kralımız ve ülkemiz için çarpışmaya teşvik edeceğinin farkında mısınız?

4. Savaş bitip de “Büyük Savaş esnasında” kocanızın ya da oğlunuzun ne yaptığını sorduklarında, sırf siz onları göndermediniz diye boyunlarının bükülmelerine mi sebep olacaksınız?” (Yoshimi, 2006, s. 190, Afiş no: 549) .

Bu afiş savaşta kadının rolünü ön plana alan sosyal içerikli ender afişlerdendir. Daha önceki afişlerde daha çok aile bütçesini ayarlama ve tasarruf sertifikaları almaya teşvik öneriliyordu. Burada ise aile bireylerinin orduya katılmalarında kadınlardan daha teşvik edici olmaları istenmektedir.

Sonuç

Savaşta propaganda vasıtası olarak kullanılan her materyal, savaşın karşı tarafı olan düşman üzerinde bir çaresizlik yaratmayı hedeflemiştir. Onlara; savaşın iyi ve kötü yanları gösterilerek “Siz savaşacak bir durumda değilsiniz, savaşın devam etmesinin ne size ve ne de sizleri bekleyen ailelerinize bir faydası olmayacaktır.” mesajı verilmek istenmiştir.

Bu mesaj üzerine kurgulanan tüm beyannâme ve afiş (poster)lerde; anlamsız savaştan bir an evvel vazgeçerek kendilerine, ailelerine ve ülkelerine iyilik yapmaları istenmiştir. Ülkelerinin kaynaklarını kendi çıkar ve hevesleri uğruna heba eden yöneticilerinin kötülüklerine alet olmaları ve onları biran önce başlarından indirmeleri istenmiştir.

Bir yerde düşmanın zihninde çaresizlik yaratılarak onlara savaşı bitirmede yeterince güçlerinin olmadığı hatırlatması ve vurgusu yapılmıştır. Olumsuz propaganda ile onların savaşma azim ve şevkleri kırılmak istenmiş, savaştan vazgeçirilmeleri hedeflenmiştir. Böylece savaşta daha az zaman ve insan kaybı istendiği düşüncesi etkin kılınmak istenmiştir. Ayrıca, bu yönde verecekleri olumlu bir kararın tüm savaşan taraflar adına yapılacak en iyi şey olacağı vurgusu yapılmıştır.

Karşılarında her türlü kötülüğü yapmaktan çekinmeyen bir canavarın olduğu, bu canavarın, çocuk ve kadın ayırımı yapmaksızın bütün insanları katlettiği örneklendirilerek anlatılmıştır. Kendilerinin ise bu yaşanan insanlık suçuna son vermek ve güçsüz durumda olan milyonlarca insanın haklarını korumak için savaşın içinde yerlerini aldıkları sıkça ifade edilmiştir. Bunun iyi ve kötünün savaşı olduğu vurgusu yapılmıştır.

Âdeta bir kötülük makinesi gibi insanlığı yok etmek isteyen Almanya’ya karşı, birlik içinde hareket edilmesi; barış adına yürüttükleri bu mücadeleden kendilerinin başarıyla çıkması için halktan ordu ve donanmaya destek olmaları istemiştir. Ülkelerini daha çok severek hareket etmeleri, orduyu ve askeri destekleyici mahiyette her türlü fedakârlıktan kaçınmamaları, işlerini düzgün yapmaları, iyi bir vatandaş olmaları, bayrak ve vatanlarına sahip çıkmaları gibi birçok şey talep edilmiştir.

Bütün bu taleplerin yerine getirilmesinin ise kendilerini düşmanların kötülüklerinden kurtaracak ve özgür bir şekilde yaşamalarını sağlayacak kaçınılmaz zorunluluklar olduğu ifade edilmiştir. Talep edilen fedakârlıkların yapılmasının, gelecekte hem kendilerinin hem de bütün insanlığın iyiliği için yapılabilecek en doğru şey olduğu vurgusu güçlü bir şekilde yinelenerek kötülüklerin kaynağı durumundaki düşmana karşı birlikte hareket etmeye çağrı yapılmaktadır.

Kaynaklar

- Avşar, S. (2001). Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Devletinin Cihat İlânı ve Propaganda. *Askerî Tarih Bülteni*, sayı: 51, ss. 35-75.
- Avşar, S.. (2002). Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propaganda Faaliyetleri ve Osmanlı Devleti. *Atatürk Dergisi*, sayı: 2, ss. 121-143.
- Avşar, S.. (2002a). *Birinci Dünya Savaşında Propaganda Faaliyetleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.
- Avşar, S. (2003). Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propaganda Beyannamelerinde İttihad ve Terakki Partisi Aleyhtarlığı ve Alman Düşmanlığı. *Atatürk Dergisi*, sayı: 3, ss. 93-111.
- Avşar, S. (2004). *Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propagandası*. Ankara: Kim Yayınları.
- Avşar, S. (2018). *Birinci Dünya Savaşında İngiliz Hava Propaganda Raporları*. Ankara: Hitabevi Yayınları.
- Avşar, S. (2019). Birinci Dünya Savaşında Alman ve İngiliz Propagandası Üzerine Bir Değerlendirme: Berlin Büyükelçiliği Ateşesi M. Ziya Efendi'nin Raporu. 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, (14-17 Şubat 2019/Yalova) (UBAK), Bildiri Tam Metin Kitabı 3, Sosyal Bilimler, ss. 137-158.
- Ayan, D. (1996). *Öğrenilmiş Çaresizlik Modeli Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Clark, T. (2011). *Sanat ve Propaganda-kitle Kültürü Çağında Politik İmge* (E. Hoşsucu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Conserva, H. T. (2003). *Propaganda Techniques*. I st Books Library.
- Çabuk, M. (2018). İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşında Doğu Halklarına Yönelik Propaganda Gazeteleri. *History Studies*, vol. 10, no. 3, pp. 13-29.
- Çolak, M. - Kaşıyugun, A. (2014). Savaş ve Propaganda: Birinci Dünya Savaşında Alman propagandası. *History Studies*, vol. 6, no. 5, pp. 157-176.
- Duva, Ö. (2014). Radikal Kötülük ve Sorumluluk. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, sayı: 70, ss. 11-27.
- İstihbarat - Birinci Kitap. (1928). Ankara: Milli Emniyet Hizmeti Yayınları.
- Koloğlu, O. (2004). *Lawrence Efsanesi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Malešević, S. (2018). *Savaşın ve Şiddetin Sosyolojisi* (S. Sarı, Çev.). Ankara: Hece Yayınları.
- Mutlu, C. (2012). Birinci Dünya Savaşından Millî Mücadele'ye İsviçre'de Osmanlı Aleyhtarı Propaganda ve Osmanlı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Faaliyetleri. *History Studies*, vol. 4, no. 4, pp. 245-260.
- Ökte, E. Z. (1997). Uluslararası İlişkiler-Psikolojik Harekât ve Psikolojik Harekât Tehdidi. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı: 2, s. 117.
- Öymen, O. (2002). *Silahsız Savaş. Bir Mücadele Sanatı Olarak Diploması*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Öymen, O. (2014). *Bir Propaganda Silahı Olarak Basın, Dünyada ve Türkiye'de Sansür, Baskı ve Yönlendirme*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özsoy, O. (1998). *Geçmişten Günümüze Yöntem ve Uygulamalarıyla Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Sanders, M. L. - Taylor P. M. (1982). *British Propaganda During the First World War, 1914-1918*, London-Basingstoke: The Macmillan Press.
- Sarısaman, S. (1999). *Birinci Dünya Savaşında Türk Cephelelerinde Beyannamelerle Psikolojik Harp*. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Sönmez, Ü. Ş. (2014). Türk Romanında Kötülük (Başlangıçtan 1950'ye). *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, sayı: 70, ss. 269-318.

Taylor, P. M. (1980). The Foreign Office and British Propaganda During the First World War. *Historical Journal*, no. 23, pp. 875-898.

Taylor, P. M. (1999). *British Propaganda in the 20th Century, Selling Democracy*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Yoshimi, S. (2006). *World War I Propaganda Posters From the Collection of the University of Tokyo, İnter Faculty İnitiatıve in İnformation Studies*. Tokyo: Tokyo University Press.

Arsiv Belgeleri

Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi Belgeleri:

Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu

- BDH, K: 404, D:189/1592,

- BDH, K: 3471, D: 195/150.

